

GLASNIK

AVSTR. KRŠČ. TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE

Št. 46.

V Ljubljani, dne 16. novembra 1917.

Leto X.

Izhaja vsak petek

Uredništvo:

Kopitarjeva ulica 6

Naročnina znaša:

celoletna . . K 4—

pololetna . . K 2—

četrtna . . K 1—

Posamezna številka
stane 10 vin.

Evangelist.

Sošolec dr. Krekov na ljubljanski gimnaziji mi je pripovedoval: Na gimnaziji je rajni Evangelist med učenci v gornji gimnaziji vsled svoje inteligence vzbujal pozornost, ko je še obiskoval spodnjo gimnazijo. Bil je vedno odličnjak.

Sam je nekoč pripovedoval: Na gimnaziji sem takorekoč mimogrede »prema-gal« vse slovanske jezike. Šli so kar sami v mojo »lampo«, Italijanščino, francoščino in »Englenderja« sem že tudi na gimnaziji zmagal. Ko sem že študiral za doktorja svetega pisma na Dunaju, sem šele izvedel, kako težak, da je ta »englendarški« jezik. Srečam trojico: dva Angleža in eno Angležinjo. Švabski niso znali. Hoteli so v dvorne muzeje, a se z ljudmi niso razumeli. Prišutil sem se: poizkušal govoriti z njimi, prepričati se tudi, če se bo moj jezik angleško zavrtel. Uho mi je povedalo, da ti ljudje z Angleškega čisto drugače sukajo besede, kakor sem se jaz iz »bukev« naučil. Ti ljudje, kakor tudi Francozi, res preveč drugače pišejo, kakor govorijo. Veste, ko sem s tistimi Angleži govoril, sem moral v glavi predelavati pismo angleščino in jo izpreminjati v živo besedo. Težko je šlo, a kar je bilo glavno: oni so me le razumeli, jaz pa njih ne. Englendar je končno pisal, ko je pogruntal, kako da stoji ta reč, jaz sem mu pa odgovarjal. No, da se ne boste iz mene norčevali, Vam povem, da kadar obiščem naše izseljence v Ameriki, mislim, da jih bom kmalu (Bilo je to leta 1904), bom čisto lahko tam v Ameriki na shodih govoril. Pa naj to stori, če more, ki se s svojo francoščino tako rad baha. Sicer sem se pa na gimnaziji naučil angleško tako, da sem Šekspira v izvorniku čital. Kaj boste Vi vsi, kar Vas je, ki ga poznate le iz švabskih prevodov, ki, če so še tako dobri, so le zanič. Kadar bom šel v »penzjon«, bom najel angleško guvernantko, da bom le angleško govoril z njo in nemško pozabil.

»Če bi ne bil to, kar sem, in bi se ženil, bi vzel le tako kravjo deklo, ki bi morala znati francosko in angleško,« se je večkrat pošalil. »Naši fantje, ki pridejo kot profesorji in doktorji z Dunaja in iz Gradca, bi se morali, če bi šlo po mojem, poročiti z dekleti iz tobačne tovarne, s katerimi bi se na shodih seznanili. Ostali bi demokratični in bi znali delavske težnje

zastopati. Iz bukev, če nisi vedno z delavci in delavkami skup, se nič ne naučiš; ostaneš pust in siten,« izrek Evangelistov po nekem shodu ljubljanskega tobačnega delavstva.

Nekoč sva se peljala s Koroškega. Dve revki, sobarici sta morali biti, sta se peljali v istem vozu. V zadregi sta bili. Ena zdihne, ko vlak obstoji: »Kje smo?« Nemki sta bili. Več nas je bilo; živahen razgovor: saj je bil Evangelist po lepo uspelem shodu med Korošci ves razigran — prekine besedo: »Kam se peljete?« — »Na Bled!« — »Tu je, hitro. Vlak Vas bo naprej odpeljal.« Vse polno prtljage sta imeli in sta se obirali. Evangelist je kar puhnil in jima pričel nositi kovčege iz kupeja. Seveda smo za njim postali vsi — postrežljivi. »Drvarji, kakšni ste; revki bi se bili peljali do Ljubljane, če bi mene ne bilo. Saj si nista znali pomagati. E, vsi skup ste zanič, ker ne priskočite hitro na pomoč, če vidite svojega bližnjega v zadregi.« Do Podnarta nas je vse skupaj brez mila umival in nam razlagal poselsko vprašanje. Zelo se je trudil in prizadeval, da bi bil tudi posle stanovsko organiziral; dosegel je tudi nekaj uspehov v Ljubljani in v Trstu, a ravno, mimogrede, posle je najtežje organizirati, dasi postavodaja za nje najmanj skrbi, ker ne skrbe sami zase in se ne združijo. Nimajo niti bolniškega zavarovanja. Poselski redi so vsi zanič, ne odgovarjajo zahtevam časa. V Ljubljani jih ob nedeljah del preživi v cerkvi, a večino kuharic in dekel, poštenih deklet, ki so prišle z dežele v mesto, potegne Šiška, »sovdat«, ples, muzika, pa se izgube. Kar moremo, storimo, da jih združimo. Če bi ne moral »v ta smrkov« Dunaj vedno hoditi, bi se z vso silo vrgel nanje, da bi jih skupaj spravil. Marta že nekaj stori zanje, nič ne rečem, ampak bolj kot katerikoli drugi stan bi morali biti strokovno organizirani ženski posli v mestih.« Izkušali smo ženske posle organizirati tudi v Ljubljani, a ni šlo. So prveč razkrojene. Ženskih organizatoric med posli je težko dobiti, težko jih tudi vzgojiti, ker je ta stan prost le ob nedeljah popoldne. Pred vsem bi morale delavke, prepojene naših idej, to reč resno vzeti v roke.

× × ×

O, kako zgodaj, Evangelist, te nam je vzela Previdnost. Klanjamo se Njenim sklepom, dasi nam ob Tvoji tako rani smrti še vedno krvavi srce. Hočemo, da

delamo po Tvojih naukih, dasi vemo, da Tvoje delavnosti in pridnosti ne bomo nikdar dosegli, Ti apostol, Ti učenik, Ti mojster žive besede med narodom.

Jože s Podlonka je tako-le pripovedoval: »Po jutranji maši nas je Evangelist nekaj mož kakor po navadi nagovoril pred cerkvijo. Pošalil se je z nami; kadar smo vedeli, da je doma, smo ga še nalašč počakali. »Možje, greste li z menoj?« — »Kam?« — »Na shod gremo, popoldne bo!« Oglasili smo se nekateri, da bomo šli. »Prav precej, kar za menoj.« »No, ne veste, saj sem s hribov doma, v hoji se še zdaj vsakega mlajšega ne ustrašim, a doktor nas je vse ugnal, četudi je same hribovce zbral. Šli smo kar naravnost iz Selc v hrib po največji strmini. Klical sem mu: »Dohtar! Dohtar! Saj ne gremo prov. Tam le vodi cesta!« Še zmenil se ni za me in za druge, ki so se moji skrbi smejali. Veste, ne ustrašim se nobenega klanca, ne hodim pa po stezah, po katerih hodijo ovce in koze. Vsi skupaj si nismo znali pomagati. Povedal nam ni, kam da jo mahamo; ali v Sv. Lenart ali v Javorje ali na Leskovco ali na Novake ali na Oselco. Na shod gremo, drugega nismo vedeli. Morali smo za njim, ki je dirjal, kakor da bi ga bil veter nesel: čez hribe in doline, čez grape in strmine, čez grme in šume, naprej, naprej; zdaj gori, zdaj doli. Ustavil se je na nekem vrhu, ko smo predirjali že toliko hribov, ki jih nisem poznal, zavriskal, pokazal na veliko vas, ki se je razprostirala pred nami: »Tamle so Žiri! Tam bo shod!« Vprašal je: »Koliko je na uri?« Povedal sem mu. »Prav bomo prišli. To smo tiči, kaj? Iz Selc čez hribe v Žiri? Vse nas je upehal in utrudil; njemu je sicer lil tudi pot z obraza, upehan ni pa bil nič. Joža je še pripovedoval, kako da je bil »fejst« tisti shod v Žireh, »da še v Ljubljani nisem bil na takem«. Bilo je to v tistih časih, ko so najhujše divjale strasti. Kogar zanimajo podrobnosti s tistega shoda, naj pa brska po »Slovincu« in našel bo poročilo, ki je v tistih dneh polnilo mesce in mesce predale naše žurnalistike. — »No, kaj je Joža povedal?« »Kako ste hodili na shod v Žiri?« »Alj še ni pozabil?« — »Prav vesel je bil spomina, če je tudi grajal Vašo iznajdljivost v potih, ki niso nobena pota.« »Veste, kar solnca sem se držal, pošteno sem pa upehal te krepke ljudi in jih ugnal. Po shodu so se mi kar izgubili.« »Vem, mi je Joža povedal, da so se bali še hujše poti nazaj morebiti čez Pora-

zen in Triglav, ker Vas ni več vezala do-
ločena ura.« »No, tega Joža ni rekel, pa
bodi. Nazaj sem se peljal z vozom, me to-
variši niso izpustili. Ustavili smo se v Po-
ljanah pri moji sestri Zofki, ki je ravno v
hlevu delala, kamor se je prijatelj Povše
podal, jo pozdravil in govoril z njo, ker je
spodoben človek, ki ve, kar je prav, česar
bi Vi v svojih ameriških odurnih nava-
dah gotovo ne storili in bi bili najbrž za-
godrnali: »Kaj se je treba še pri tej »bab-
nici« ustaviti! Sicer so nas takrat v mojo
veliko zabavo pozdravili s konjskimi figa-
mi.« »Zabavo?« »Seveda! Ali mislite, da
se jaz koga bojim, kaj? Ali »aufpegerate?«
In vzplamtelo mu je oko, kakor smo ga
poznali v tistih časih, kadar je na kakem
shodu ali zboru prišlo do ravs in kavsa.
»Ali se greste z menoj metat, kaj? Veste,
še noben gorjanski fant me ni vrgel, če
sem jim tudi ponujal nagrado.« »Močan je
kakor medved,« je rekel o njem prijatelj
Bajda. »Z njim se že ne mečem, rajši se
mu izmuznem, kadar se zakadi zame, da
bi me zvabil na borbo v metanju.« Ravno
zaradi njegove moči, ki jim jo je dokazo-
val pri kmetijskih delih, na katerih se je v
moči in spretnosti kosal z njimi, kadar ni
pisal Zgodb, ga je hribovski rod nad vse
cenil. Da se popolnoma uglobi v narodovo
dušo, je delal tako, kakor narod. Zato je
pa tudi narod tako poznal, kakor pač ma-
lokateri prosvitljenec, če je tudi s kmetov
doma. Vedel je o sebi, kaj da je, a znal se
je kot ponižni sin Cerkve ponižati, da bi
bil enak z narodom. Emancipiral se je po-
polnoma od tistega napuha, ki ga pridobi
prosvitljenec nevede kdaj in si prilasti
predsodek, da pomeni več, kakor drugi, ki
nima gotovih naštemplanih poperjev, ka-
kršne Evropeji toliko cenimo, v demokra-
tični Ameriki jih pa niti ne poznajo, ka-
kor tudi štempelnov ne, pa so le bolj bo-
gati in boljše žive kot mi. »Pojasnite še,
zakaj ste se v navalu konjskih fig tako za-
bavali?« »Še zdaj se, Veste, vi bi se tudi
bili, če bi bili videli, kako so se tovariši
iz Ljubljane bali.« — In pristrčno se je
smejal: »Nekateri, ki se tako ustijo, so ta-
ki bojazljivci, da bi človek ne verjel. Mo-
rebiti se boje žena doma. Ne »zastop'm«

te reči, razložite mi jo!« Minulo je od ta-
krat nekaj let. Pisec je ob nekkih volitvah
priredil s še nekim tovarišem v Žireh dva
volilna shoda, ki sta bila oba prav dobra,
prav dobro obiskana, ki sta rodila naj-
boljše sadove. Evangelist, ki je vedel, kje
da bosta shoda, je bil prvi v Ljubljani, ki je
hotel izvedeti, kako je bilo v Žireh: »No,
povejte no, kako je bilo v Žireh!« »Nič
posebnega. Namesto enega, smo priredili
dva shoda: enega dopoldne, drugega po-
poldne.« Z očmi je vlekel iz oči, z obraza,
da bi bil hitrejši zvedel, kako je izpadlo:
»Ali ste se kaj udarili?« »Nič.« »Hm, ta
gre tja, kakor da bi nič ne bilo, nas so pa
s konjskimi figami pozdravljali,« je godr-
nal in se smejal pa pristavil: »Kadar pri-
dete na Podlong, povejte Jožu, kako da je
zdaj v Žireh.« Pošteno, nesebično delo v
tistih letih nam je pridobivalo takorekoč
brez truda ljudi, ki so se izpreminjali iz
deročih volkov v ovce.

Evangelistu ni bilo nič za pota, nič za
denar, kadar je šel med ljudstvo. Kako ne-
deljo 2, 3 ali 4 shodi njega niso strli. Za-
bruhel in zamolkel je bil sicer ves teden
potem, a v soboto je že zopet puhnil med
narod.

»Greste z menoj?« »Kam?« »V Tu-
hinjsko dolino.« »Kdaj nazaj?« »Brez skrbi;
zvečer boste spali v Ljubljani: duša, opol-
noči grem na Dunaj z brzovlakom. Mo-
ram!« Z vlakom v Kamnik; tam kratek
posvet; nato z vozom po Tuhinjski dolini
menda do konca sveta. Tam shod popol-
dne. Pozimi je bilo. Kdoslgavedi kako
močno se Evangelist ni nikdar oblačil.
Shod: razgrel se je: »Halo na voz.« — »Ne,
se boste prehladili. Pred vsem v sobo!«
Drobno je pogledal, zagodrnal: »Še za
babco se pri meni vdinjajte,« in šel je v
župnišče za hlep, nato v voz. »Kaj ste me
z »babco« pitali?« »Ha! Ha! Veste, na mo-
jih potih lahko rečem, sem že vse bil, ne
morem reči, da bi tudi babca ne bil.« —
»Vlečete!« »Ne. Ker ste me obvarovali go-
tovega prehlajenja, bodi.« Tako-le je bilo:
S Sorce sem šel v dolino. Slišal sem ječa-
nje. Pogledal. Kaj sem hotel? Pomagal
sem. Zastopte?« Resno je gledal in se za-

misli: »Pusto je danes tu, a je le lepo!«
»Posebno, če zebel!« »Take so prijetnosti
politike, pa ima še vsaka šema prav/co, da
se obregne vate: vsaka krava lena, ki nik-
dar nikamor ne gre, pa misli, da se mu
mora vse klanjati in plesati, kakor on ho-
če. Janez bi pa ne imel nič govoriti. To ni
pravično.« S takim šaljivim govorjenjem je
prišel, a voz je bil odprt, kakor bi ga bil
rad poslušal: »Voča, le glejte, da se ne
prehladite. Robec pred usta!« Ubogal je
in hvaležno pogledal, drugi dan pa rekel:
»Saj sem se Vam le smilil, vendar še kak-
šen človek, ki se mu smilim,« ker ni bil
prehlajen. Drugi dan! Seveda brzovlaka
nisva več dohitela. V Kamniku poset, če
ne: stoletna neodpušljiva zamera, predno
se je dobil voz in končno najškrenejši konj
ne dirja tako hitro, kakor pošteni kamni-
ški brzovlak. »Toliko sva z vozom prevo-
zila, kakor če bi se bila peljala iz Kroke
v Ljubljano,« je zagodrnal, ko sva vsa pre-
mrta stopila z voza v Ljubljani, a sva še
v Kamniku dobila dovolj kocov, ker sem
zagrozil, da grem rajši h Kendu čez noč,
kakor da se voziva pokrta z enim samim
kocom. »Forman« te reči ni tako »kapi-
ral«, a končno je le razumel, da je manj
škoda »kocev«, kakor da bi se bil Evan-
gelst prehladil.

Krope se je spominjal še zadnje ure
pred smrtjo. V Kropi biva najstarejši de-
lavski rod na Kranjskem. Zato je imel
Kroparje rad. Mene je še pred malo me-
seci vzpodbujal, zakaj da ne drezam toliko
časa, da bi se v Kropi J. S. Z. izpeljala.
Je pa to zelo čudna reč: v Kropi in v
Kamni Gorici so ljudje naši: gotovo, am-
pak v Kamni Gorici se J. S. Z. ni držala; v
Kropi pa tudi ne. Morebiti bo po vojski
boljši: ampak v mojem indeksu sem si
glede na umevanje strokovne organizacije
zapisal Kropo, Kamno Gorico in pa želez-
nike. Vse kar smo še dozdej temu delav-
stvu ustanovili, je »hudir« vzel. Vem za-
kaj, pa ne povem, ker upajmo, da se bodo
po vojski tudi v teh treh krajih razmere
izboljšale.

H. Conscience:

Revni plemenitaš.

Misli ga popolnoma prevzamejo. Za-
pusti svoj sedež in hodi sem in tja; tako
mu bije srce sreče.

Pri vratih, tako se mu zdi, nekaj za-
šumi. Premaža svojo razburjenost; mirno
gleda, dasi se še smehlja.

Tuhta. Trese se, Druge misli ga navda-
jajo:

»Kaj, če se motim? Niso na moja pi-
sma odgovorili! Ali se ne ozirajo na moje
prošnje, na moja čustva?« n Lenora...«

Nekaj trenutkov tako tuhta, a s silo
se otrese zli misli in govori trdno pre-
pričan:

»Proč z nezaupljivostjo, ki se liki ka-
ča vtihotaplja v moje srce. Lenora naj bi
na me pozabila? Mene naj bi zavrnila? Ne,
ne, to ni mogoče! Ali ni rekla: najina lju-
bezen ostane večna, nikdar ne bo minula?
Ali more Lenora lagati? More postati nje-

no srce nezvesto, izdajalsko? Molči, obre-
kuješ!«

Komaj je te zadnje besede odločno iz-
pregovoril, se odpro vrata. Mladi mož je
premažal svojo razburjenost in je šel no-
tarju naproti. Z uradnim obrazom je notar
vstopil, da prilagodi svoje besede in ob-
čevanje po stanu obiskovalca; toda ko iz-
pozna mladega moža, se odkritosrčno in
prijateljsko nasmeji; z razprostrtima ro-
kama mu hiti nasproti.

»Dobrodošli, dobrodošli, gospod Gu-
stav. Pričakoval sem Vas že več dni. Res
me veseli, ker Vas zopet vidim. Urediti
morate, o tem ne dvomim, najne reči. Hva-
ležen sem, ker mi zaupate. Kako stoji z
zapuščino? Ali ni nobene oporoke?«

Spomini Gustava užaloste. Žalosten je,
to se mu pozna na obrazu, ko izvleče iz
žepa nekaj papirjev. Notar to zapazi in
reče:

Žal mi je na Vaši izgubi. Vaš pridni
stric je bil moj prijatelj; bolj sem žalosten,
ker je umrl, kakor kdorkoli. Bog ga je po-
klical k Sebi daleč od njegove domovine.
Velika nesreča, a taka usoda nas vse čaka.

Tolažiti se moramo z mislijo, da smo vsi
umrljivi... Vaš stric je Vas posebno rad
imel. V svoji oporoki Vas gotovo ni poza-
bil.«

»Sami se prepričajte, kako da me je
ljubil,« je odgovoril mladi mož in položil
na mizo cel ovoj spisov.

Notar je površno pregledaval papirje.
Vsebinska ga je gotovo zelo presenetila. Ve-
selo mu je namreč zažarel obraz. Gustav
je pa zelo nepotrpežljivo sedel.

Čez nekaj časa notar vstane in zelo
spoštljivo pravi:

»Dovolite, gospod Deneker, da Vam
čestitam. Papirji se nahajajo v najlepšem
redu. Postavno jih nihče ne more ovreči.
Glavni dedič! Ali veste, gospod Deneker,
kaj to pomeni? Več kakor milijonar ste!«

»Drugič bova o tem več govorila.«
Gustav nepotrpežljivo pridene »Podal sem
se takoj k Vam za to, da Vas prosim neke
usluge.«

»Vam na razpolago, gospod Deneker.«
»Vi ste notar gospoda pl. Vlierbe-
keja?«

»Na uslugo.«

Ljubljana, na praznik spoznavalca sv. Andreja Avel.

Čas je rodil v naših vrstah radikalno katoliško narodno demokratično misleče može: če hočete naivne fanatike, ki jim je na tem, da se nauki naših katoliških shodov uresničijo, ki hočejo, da naš idealni pokret dosledno neglede na desno in na levo gre naprej. Kritika, osamljena, dolgo vrsto let, od velike javnosti ne umevana, ni ostala le pri besedičenju. Veliki čas je strnil može, ki so koprnili, hrepeneli po vzoru prešinjani čiste verske zavesti, katerih srce prešinja goreča plamteča ljubezen do domovine, do svojega rodu, do jezika, ki so ga nas naučile matere. O čemur so mladeniči sanjali, ko so se zbirali v »Danici« na Dunaju in v »Zarji« v Gradcu, to so si kot bleščečo svetinjo ohranili v srcu in prinesli domov. Velike vzore, ideje, uresničiš le, če delaš. Brez dela najlepša ideja ničesar ne doseže, ako jo liki skopuh ohraniš doma. Prijatelji ideje so se zbirali. Delali. Širili ustmeno novo pesem, ki prav za prav ni nova, ki je stara in ki se prilagodi razmeram, ki jih zahteva razvoj časa. Fantje so se zbirali, se posvetovali in sklenili: Ne ohranimo lepe, krasne hčerke Resnice le sebi: ne bodimo sebični, učimo narod, kar znamo. Danes na praznik spoznavalca sv. Andreja smo plod resne priprave dobili v roko. Izšel je »Jugoslovan«. Glava okusna. Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, Kongresni trg št. 19. Velja do konca leta 1917. K 1.50. Posamezna številka 16 vin. Vsebina? Ali je to tak tednik, kakršni so v Sloveniji bili navadni? Ne. »Jugoslovan« je revija: biser slovenskega časopisja. Zapisano je v članku »Jugoslo-

»Rajni moj stric mi je povedal, da je gospod pl. Vlierbeke obožal. Želim, da bi ne bil več v nesreči.«

»Slutim, gospod Denecker, da želite storiti dobro delo. Boljšega bi ne izbrali. Vem, da je gospod pl. Vlierbeke obožal in koliko je prestal. Žrtev svoje velikodušnosti in poštenosti je bil. Mogoče je bil v svojih krepstih nepreviden, da: neumen; a stoji: boljšo usodo je zaslužil.«

»Dobro gospod notar. Ljubo bi mi bilo, če mi poveste, kaj naj se stori, da se gospodu pl. Vlierbekeju pomaga, ne da bi bila razžaljena njegova rahločutnost. Stanje njegove zadeve mi je znano: moj stric mi ga je dovolj razložil. Med drugim se nahaja menica v korist Hoogebaanovih dedičev. To menico bi rad takoj odkupil, dasi jo desetkrat preplačam.«

Vidno presenečen brez besedi je pogledal notar mladeža Daneckerja, ki je za to prestrašen vprašal:

»Zakaj Vas vznemirja, kar želim? Bojim se.«

van»: »...je postranskega pomena, ali kdo misli, da se bo Jugoslavija uresničila jutri ali šele čez deset let. Kakorkoli in kadarkoli — uresničila se bo gotovo, in sicer tem lažje in tem prej, čim odločnejša bo v nas volja do zmage. Da to voljo krepim, da odstranjuje vse, kar bi jo slabilo, je bil potreben »Jugoslovan«. Morali smo ga toraj ustanoviti.«

Odločen je članek: »Mir ljudem!«

»Vesoljni potop v novi obliki in pomnoženi meri:

Krvavo polje, brezmejno gorje
rodilo si ti;

ker lilo si ti, ker pilo si ti
potoke krvi!...

»Jugoslovan« izpoveduje brez ovinov, da je odločen pacifist (miroljub). — »Taka katastrofa (vojsko misli) se nad človeštvom ne sme več ponoviti! Odstraniti se mora vsa eksplozivna snov in vse spletke, ki vojsko omogočujejo. Tajne pogodbe se ne smejo več sklepati. Ljudstvo mora imeti pri takih rečeh govoriti! Ne gre več, da bi se par ljudi igralo z življenjem milijonov. — Mir ljudem na zemlji!« Novi akordi! Nam starim, zagrizenim miroljubom, ki smo bili v naših vrstah zelo, zelo osamljeni, ker se je pri nas povsod napeto poslušalo: »Kaj bodo pa zgoraj rekli?« »Ta reč je Slovencem strašno, nepopisno, grozno, krvavo, kruto škodovala pri najmilejšem živahnejšem narodovem valovanju, kar je bilo »seveda« vselej pa »prav za gvišen« naročeno v Belgradu, je vseč izpoved »Jugoslovana« na program miroljubov. Mislimo, da bomo v bodoče lahko brezskrbno pisali miroljubi, kadar izpreobrnemo »miroljubneži sitneži« ves slovenski narod v miroljube.

Krekov testament: »Vi vsi, ki ste seme izkervavelega naroda, mislite le eno: Kako boste združeni vse svoje moči, vse svoje zmožnosti, vse svoje srce posvečevali naši jugoslovanski državi, za njen procvit, kulturo in blagostanje.« Kreku na grob je položil misleči učenec, ki ga vsi poznamo in ljubimo, naš prijatelj in tudi naš odlični sotrudnik krasno pesem v prozi:

»Preko smrti in grobov je šla njegova misel in delala njegova neutrudljiva roka!«

Važne so »Naše resolucije«, ki jih je pričel »Jugoslovan« objavljati.

Uredništvo »Jugoslovana« je zapisalo končno vsem rojakom: »Prav veselilo nas bo, če se povsod vname živahen razgovor o vsebini in obliki našega pisanja. Od vseh strani in iz vseh krogov pričakujemo stvarnega odgovora. Delajmo v zmislu oporoke rajnega jugoslovanskega Evangelista.«

Demokratizem: povej kar misliš: odkrito, iskreno, brezobzirno! Kdor bo v bodoče hotel med Slovenci kaj veljati, se mora kritiki privaditi in ne trmasto tiščati svoje. Šlo bo, ker mora iti. Drugeče izginemo!

»Domu in Svetu« vreden vrstnik za reči, ki ne spadajo v njegov delokrog, je tedenska zaželjena in potrebna revija »Jugoslovan«. Ves naš pokret bo osvežila, ker ga bo pomladila!

Mohorja izboljšajte.

Slovenci imamo tri leposlovne liste: »Dom in Svet«, »Zvon« in »Slovan«, ki so nam vzgojili odlične pisatelje in pesnike; posebno »Dom in Svet« je dvignil zadnja leta pod svojim sedanjim urednikom čut do umetnosti visoko med nami. Vojska, hvala Bogu, lepe umetne besede in lepe umetnosti ni ustavila: vsaka nova številka »Doma in Sveta« nam to dokazuje. »Domu in Svetu« pošteno tekmuje ostala dva hrama lepe slovenske umetnosti, dasi ga ne dosežeta. Slovenski katoličani smo na »Dom in Svet« ponosni. Enemu ali drugemu to ali ono ni v njem všeč, a to nič ne škoduje. Mali naš slovenski demokratični narod je vže toliko napredoval, da se pove in zapiše lahko tudi beseda, odkrita ne da bi bil za to resnicoljub pahnen v deželo osamljenih nergačev. Demokratizem zahteva svobodno besedo. Kdor tega ne umeva, ne spada v naš čas.

Če vojska ni zapustila sledu na polju lepega slovstva, bi se ne smela poznati pri Družbi sv. Mohorja, katere knjige smo pravkar dobili. Take so:

»Ptički brez gnezda«, povest, ki jo je spisal Fr. Milčinski, bo po kritiki pohvaljena. Ljudje jo bodo radi brali, a žalostno je, ker si Mohor ne zna pridobiti več pisateljev v svojo kolo. Kar je zelo nerodno, brez duha v Koledarju kritikom zapisal V. P. je ponesrečeno. V. P. vsi spoštujemo in cenimo njegovo delo na tistih poljih, kjer je doma: doma pa ni na polju lepe pisane umetne besede in ne na polju umetnosti, ker posvet poznanih slovenskih književnikov bi se bil lahko pred vojsko izvedel, če bi se pri nas držalo, kar so katoliški shodi sklenili in če bi sklepe tudi izpeljali. Posvet ni bil g. V. P. všeč, zato ga ni bilo, kakor bi bil tudi potreben in kakor bo to narod čutil, ker se bo moral zadovoljiti le z Milčinskijem, ki pri vseh svojih vrlinah končno le tudi ni prvovrsten pisatelj, ker je njegov socialni vidik le preomejen in obdeluje le eno točko. Zavedati se kake stvari je lepo, če se ne izpelje: izgovor znak nedelavnosti, znak komodnosti, če ne brezbrizne lenobe. — Vojska se pozna samo Mohorju; »Domu in Svetu« ne, Zvonu ne, Slovanu ne. Lekcija V. P., da je Družba sv. Mohorja cerkvena bratovščina, je otroče naivna, ker to smo znali, ko smo stari 7 let. Jecljajoč prvič brali Mohorjeve knjige. Mohor je dolžan, da nam nudi vsaj to, kar nam nudijo naši leposlovni glasniki in se mora navaditi kritike, ki je itak nasproti njemu povsod zelo, zelo dobrohotna, nežna, mila, dasi ima vsak Mohorjan pravico povedati gospodom odbornikom, kar misli, da ni prav.

Mohorjevi odborniki morajo pluti s časom in ne zaostajati za njim. Med najboljših piateľjev spisi nam morajo vedno podati le najboljše, prvovrstne umotvore. Letos se to ni zgodilo. To nas boli, zelo boli...

Kaj bi rekli o Koledarju? Slovensko ljudstvo seznanjati z nemškimi narečji je odveč; prosvitljenci jih pa itak morajo preveč poznati. Podpirati nemškutarijo je pač Mohor najmanj poklican. Ljubljanski Žaneti niso več moderni; narečja zanimajo znanstvenika, naroda ne: Koledar nas pa seznanja z nemškimi dialekti...

Ali res nimamo Slovenci zdravnika, ki bi podal v Koledarju pouk o sušici? Ali mora Mohor prevajati iz hrvaščine strokovne spise, ko imamo slovenske zdravnike, ki znajo spretno sukati pero. Ali je res vsa iniciativa pri Mohorju izginila? Prevodi iz hrvaščine bi narodu dobrodošli, da bi izpoznal hrvatsko lepo umetnost — ampak strokovne spise? Traparija! Regalijeve nove določbe zasebnega prava: gre, Med pesniki sta v Koledarju samo Neubauer in Meško zastopana in pa zbirka, ki jo je nabrala Mira. Mohorjan, ki bo bral letošnje Mohorjeve knjige, ne bo čisto nič poznal naših prvovrstnih pesnikov. In naš narod tako zelo ljubi pesmi. Še Sardenko ni zastopan... iniciativa! Potem pa odobravajmo, česar ne moremo. Dr. Vinko Šarabon je izborni popisal Svetovne dogodke, med katerimi zavzema seveda svetovna vojska največ prostora, a spretni naš geograf je letos seznanil obenem Mohorjane tudi z zanimivimi pokrajinami in s tujimi narodi v konturah svetovne politike, dasi nam tudi svetovni dogodki ne podajajo popolne slike svetovnih dogodkov. Koledarjev urednik je popolnoma prezrl mirovni pokret svetega očeta, česar bi Koledar Družbe sv. Mohorja ne bil smel nikdar prezreti; prezreti bi ne bil smel koprenja ljudske duše po miru, prezreti bi ne bil smel, kako da se naš vladar odločno zavzema za mir. Sploh sta v Koledarju tudi članka o cesarju in kralju Karlu I. in o cesarju Francu Jožefu pomanjkljiva: pod vsako kritiko. Ta dva članka bi bila prav dobra v Novicah I. 1853, leta 1917 pa moramo od Mohorjevih člankarjev zahtevati več jedra, resnosti in poznanja časa, kakor jo moremo zahtevati od časnikarjev, ki morajo kovati svoje članke po sekundah, kar Mohorjevim člankarjem ni potrebno. Podmornike pozna danes iz opisov časopisja že vsak otrok; boljše bi bil urednik Koledarja storil, če bi nam bil na tem prostoru podal kratek pregled o prvih sejah avstrijske ljudske zbornice, saj menda takrat koledar še ni bil zaključen. Zaključijo ga julija; majniške naše deklaracije seveda Koledarjev urednik ne pozna, ker mu je gotovo vzelo preveč časa nabiranje neokusno stavljenih inseratov. Pengovove »Podobe iz narave« ljudje radi bero.

Življenje svetnikov, ki ga piše dr. Zore, je skrbno, s trudom in srcem in z znanjem pisano delo. Kar oddahneš se, ko ga po tako nesrečno skupaj zmečkanem Koledarju, katerega že zelo, zelo vsaka Pratika prekosi, vzameš v roko. Zadovoljilo ne bo samo Mohorjanov, marveč tudi prosvetljence in gotovo tudi strokovnjaško kritiko. Rajnima profesorjema ljubljanskega bogoslovja, dr. Francu Lampetu in dr. Janezu Ev. Kreku sledi zdaj z daljšim delom: res z delom in ne diletantsko igračo dr. Zore.

Pisatelj sicer v plastiki sloga še ne dosega svojih slavnih prednikov, a gladko se čita. Prvi snopič po stvarni vsebini in oblik odgovarja zahtevam, ki jih moramo postaviti Mohorju.

Življenje svetnikov bo izšlo, kakor napoveduje pisatelj, v dvanajstih snopičih. Trajne vrednosti bo. Vojska je, ampak če so znali v Celovcu tri letošnje knjige tako prirediti, da ti jih ni treba samemu rezati in se bati, da pri slabši vezavi še pol krasne vsebine ne izgubiš, če jo počasi čitaš, kakor se taka sveta knjiga tudi mora brati, bi bili to uslugo lahko tudi Življenju svetnikov izkazali. Pa kaj hočeš: jezi se ali ne: odbornikov Mohorja se nič ne prime; samo da bukve izidejo, pa je dobro. Takemu krasnemu delu, kakor je Zoretovo, dati tako slabo zunanjo obliko, tako slab popr: res škoda. Površnost, ki jo ni mogoče opravičiti, tudi z vojsko ne! Kljub vojski izdajajo ljubljanska tiskarska podjetja krasne stvari med svet, ki jih menda v Celovcu ne vzamejo v roko, ker bi sicer »Življenja svetnikov« ne bili sramotno beraško opremili.

Drugo leto nam Mohor obeta 6 knjig. Letnino je odbor zvišal na 3 krone. Pri šestih knjigah to odgovarja sedanjim razmeram in razmeram, ki se tudi po vojski ne bodo glede na cene popirja izpremenile. Ampak na valuto se izgovarjati! Saj nihče ne ve, kakšna bo po vojski!

Za Mohorja agitirajte, ker upamo, da se bodo na leposlovje boljše ozirali, kakor letos, ko se niso čisto nič, in da bodo Koledar tako uredili, kakor se mora urediti sploh vsaka slovenska knjiga, ki jo naroči in naprej plača nad 76.000 ljudi. I mi smo se pred leti zadovoljili z vsakim »pofijem«, a »Dom in Svet« nas je razvabil. Mohor mu tekmuje, prekašaj ga, to ste gospodje v Celovcu dolžni tradicijam svojih slavnih prednikov: svojemu ustanovitelju Martinu Slomšku. Če boste še naprej tako malo upoštevali Mohorjeve knjige, kakor zdaj in če se ne boste znali privaditi kritiki, boste Mohorja po lastni svoji krivdi pokopali. Z vojsko se ne izgovarjajte, ker ta izgovor čisto nič ne drži in vzbudi le — pomilovalen posmeh.

Delavec — pruski ministerialni ravnatelj.

Delavec pruski ministerialni ravnatelj. Poslanec Ivan Giesberts, ki zastopa volilni okraj Essen, v katerem živi tudi veliko slovenskih delavskih rodbin, delavski tajnik v München Gladbachu, je imenovan za ministrskega tajnika v novem pruskem državnem gospodarskem uradu. Svoje novo mesto je že nastopil. Giesberts bo vodil tisti oddelek, kateremu so pove-

ri naloge socialne politike in delavsko varstveno postavodajo. Giesberts spada med vodilne politike centra: politične organizacije nemških katoličanov. Sin preprostih kmečkih staršev je. Bil je delavec v Kolinu, kjer je bil član Katoliškega delavskega društva. Opozoril je nase s svojimi spretnostmi direktorja Braunska Katoliškega ljudskega društva v München Gladbachu, ki je v marsikaterem oziru podoben našemu rajnemu Evangelistu. Giesbertsu, ki tudi zelo spretno piše, so poverili vodstvo katoliškega osrednjega delavskega tajništva v München Gladbachu. Osebo je nad vse ljubezniv človek. Občeval sem leta 1904 nekaj ur z njim v München Gladbachu. Velike postave je, resen, duhovit; ostal mi je, dasi je že od takrat minulo toliko let, popolnoma v spominu. Giesbertsa naši nemški tovariši nad vse spoštujejo in cenijo in mu zaupajo. To tudi v popolni meri zasluži, ker dasi je prišel s svojimi spretnostmi samouk daleč naprej, je ostal preprost mož, ki je vedno ponosen na to, da je delavec. Kos bo tudi na svojem novem mestu svoji nalogi.

Izdajatelj Fran Ullreich, Dunaj. — Odgovorni urednik Mihael Moškerc. — Tisk Kat. Tiskarne.

**Najboljša in najcenejša zabava
v Ljubljani je v**

Kino Central

v deželnem gledališču.

Obiskujte vedno »Kino Central«, kjer se za mal denar dobi bogato razvedrilo!

Gospodarska zveza v Ljubljani

ima v zalogi

jedilno olje, čaj, kakor tudi vse drugo specerijsko blago.

Oddaja na debelo!

Za Ljubljano in okolico je otvorila
mesnico

v semenišču v Solskem drevoredu
kakor tudi

specerijsko trgovino

na Dunajski cesti šte. 30.

Kdor pristopi kot član h „Gospodarski zvezi“, dobi izkaznico, s katero ima pravico do nakupa v mesnici in trgovini.

A. & E. SKABERNÉ, Mestni trg šte. 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno sukno za moške obleke, volneno blago, kakor ševijoti, popelin, delen, itd. za ženske obleke. — Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati izbiri. Različno platno in šifoni v vseh velikostih in širinah; potrebšine za krojače in šivilje. Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni prtji, servijeti in brisalke iz platna in damasta. **Priznane nizke cene!**

Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor: srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh velikostih za otroke. — Predpasniki najnovejših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do najfinejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti žepni robci. — Zaloga gosjega perja in puha. **Vedno sveže blago!**